

International Journal of Languages' Education and Teaching
Volume 6, Issue 1, March 2018, p. 17-35

Received	Reviewed	Published	Doi Number
19.01.2018	04.02.2018	30.03.2018	10.18298/ijlet.2527

**The Investigation of "Kırmızı Şemsiye" Book in Terms of the
Ideas of Child Readers**

Arif ÇERÇİ¹ & Kadir Kaan BÜYÜKİKİZ²

ABSTRACT

Child's literature constitutes an important part of the literature area. Especially in recent years there has been a significant increase in the number of works written for children. However, there are some criteria that children, parents and educators should take into consideration when choosing works that will contribute to the child's cognitive, linguistic, and affective development. The purpose of this research is to examine the book " Kırmızı Şemsiye " in terms of the basic principles that a child's book should rely on the external structure and internal structure criteria that a child's book should have. For this purpose, after the characteristics of the external structure and internal structure of the work were specified by the researchers through document examination the ideas of the child readers related to these characteristics were taken by the interview. The data obtained from child readers were tabulated with the ideas of 3 field experts and presented in frequency and percentages. The characteristics of the work in terms of the principles which the child's literature should be based on were specified by the researchers through document examination. Based on the data obtained from the research result;

1. That the cover and binding of the its dimension, the letters, the paper qualities that should be in the books for children, the pictures which are appropriate in terms of content with story line and parallelism,
- 2.The fiction of the book which is appropriate with the subject, the theme, the character, the message, the language and the expression, the nature shows regard to the relationship between the concrete reality and child reality,
3. It has been found that the work is designed in accordance with the basic principles to which the child's book should be based and is a unique work when all these characteristics are taken into consideration.

Key Words: Key Words: Child literature, content features, physical features, basic principles of a child's book based on, the ideas of child readers.

**Kırmızı Şemsiye Adlı Yapıtın Çocuk Okur Görüşleri
Doğrultusunda İncelenmesi***

ÖZET

Çocuk yazını, yazın alanının önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Özellikle son yıllarda çocuk için yazılan yapıtların sayısında önemli bir artış görülmektedir. Ancak çocuğun bilişsel, dilsel, duyuşsal gelişimine katkı sunacak yapıtların seçiminde çocukların, ebeveynlerin ve eğitimcilerin dikkat etmeleri gereken ölçütler bulunmaktadır. Bu araştırmanın amacı, Kırmızı Şemsiye' adlı yapıtı; bir çocuk kitabının taşınması gereken dış yapı, iç yapı ölçütleriyle bir çocuk kitabının dayanması gereken temel ilkeler açısından incelemektir. Bu amaç doğrultusunda yapıtın dış yapı ve iç yapı özellikleri araştırmacılar tarafından belge incelemesi yoluyla belirlendikten sonra bu özelliklere ilişkin çocuk okur görüşleri mülakat yoluyla alınmıştır. Çocuk okurlardan elde edilen veriler 3 alan uzmanın görüşü alınarak tablolaştırılmış, frekans ve yüzdeler halinde sunulmuştur.

¹ Dr. Öğr. Ü., Gaziantep Üniversitesi, arifcerci@gmail.com.

² Dr. Öğr. Ü., Gaziantep Üniversitesi, kbuyukikiz@gmail.com.

* Bu çalışma 2-4 Kasım 2017 tarihlerinde düzenlenen IX. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumunda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Yapıtın çocuk edebiyatının dayanması gereken ilkeler bakımından özellikleri ise araştırmacılar tarafından belge incelemesi yoluyla belirlenmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen verilerden hareketle;

1. Kitabın boyutunun, kapağının, cildinin, harflerinin, kâğıt özelliklerinin çocuklara yönelik kitaplarda olması gereken nitelikleri taşıdığı, resimlerin olay örgüsüyle içerik ve koşutluk bakımından uygun olduğu,
2. Kitaptaki kurgunun, konu, izlek, karakter, ileti, dil ve anlatım, çevre ile uyumlu olduğu, somut gerçeklik ve çocuk gerçekliği arasındaki ilişkiyi gözettiği,
3. Yapıtın çocuk kitabının dayanması gereken temel ilkelere uygun olarak tasarlandığı ve bütün bu özellikleri göz önünde bulundurulduğunda özgün niteliklere sahip olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk edebiyatı, içerik özellikleri, fiziksel özellikler, bir çocuk kitabının dayanması gereken temel ilkeler, çocuk okur görüşleri.

1. Giriş

Yetişkinlerle aynı yaşam alanını paylaşan çocuklar için bir edebiyat düşüncesi insanın çocuğu hissetme ve düşünme biçimindeki değişikliklerle birlikte ortaya çıkmıştır. Öyle ki bu hissetme ve düşünme biçimindeki değişikliğin tek belirtisi çocuk yazını değildir. Aynı zamanda oyuncakların ve oyuncak ticaretinin gelişmesi de çocuğa yönelik his ve düşüncelerin değiştiğinin kanıtı olarak görülebilir (Lewis, 1996). İnsanın değişen çocuk algısıyla birlikte dile getirilen çocuk edebiyatı kavramına ilişkin olarak Dilidüzgün (2000) çocuk yazını, evrensel yazının özel bir alanı olarak görmekte, çocuk ve yetişkin arasındaki farklılıkların dikkate alınarak, yazın alanına yansıtılması sonucunda çocukluğun özelliklerine uygun tasarlanmış ürünler olarak açıklamaktadır. Sever çocuk edebiyatını “erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimini ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adı” (2013a:17) olarak tanımlamaktadır. Çocuk edebiyatı kavramına ilişkin tanım ve açıklamaların odağında çocuk ve çocukluk vardır. Çocuk; “Bebeklik çağı ile ergenlik çağı arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız” (TDK,2011:556). olarak açıklanmaktadır. İnsan hayatı düşünüldüğünde doğumla birlikte bebeklik, çocukluk, ergenlik, gençlik, yetişkinlik ve yaşlılık yaşam evreleri vardır. Fakat insanın gelişim özellikleri göz önüne alındığında çocukluk dönemi diğer dönemleri de büyük oranda etkileyen bir niteliğe sahiptir. Bireyin dil becerileri, zihinsel becerileri, kişilik gelişimi, sosyalleşmesi ve estetik algısının gelişmesi bakımından çocukluk dönemi, başka hiçbir dönemle kıyaslanamayacak ölçüde önemlidir. Bu açıdan çocukluk döneminde çocuğun eğitimiyle birlikte nitelikli çocuk yazını yapıtlarıyla etkileşim içinde olması da oldukça değerlidir. Bu bağlamda Sever (2013a) çocuklara okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırarak onların bilişsel ve duyuşsal özelliklerini geliştirmeyi çocuk edebiyatının başlıca işlevleri olarak görmektedir. Yalçın ve Aytaş ise, çocuk edebiyatı yapıtlarının amacının “Çocukların büyümelerini, gelişmelerini, hayal, duygu, düşünce ve duyarlılıklarını, zevklerini, eğitilirken eğlenmelerini sağlamak” (2002, s.4) olduğunu belirtmektedir. Çocuk edebiyatının belirtilen işlevleri yerine getirmesi için göz önüne alınması gereken husus çocuk gerçekliğidir. Çünkü çocuk gerçekliğini göz ardı eden yapıtların söz konusu işlevleri yerine getirmek bir yana, okunabilmesi dahi söz konusu değildir. Dilidüzgün (2003) çocuk gerçekliği kavramını yetişkinlerle çocukları karşılaştırarak açıklamaktadır. Aynı olgunun yetişkinler ve çocuklar tarafından algılanmasında ve kavranmasında farklılar olacağını, çocukların gerçek olarak alımladıkları şeylerde nesnel olmayan alımlama farklarının yakalanmasının çocuk gerçekliğini ortaya çıkaracağını belirtmektedir. Çocuk gerçekliği çocukluk dönemleri arasında da farklılık göstermektedir. Bu farklılık olmasaydı her çocuk kitabı, onu okuyan bütün çocuklar tarafından sevilir, ilgi görür ve bir şekilde işlevini yerine getirirdi. Bu nedenle her kitabın her çocuk için uygun

olmayacağını söylemek mümkündür. Çocuklar için doğru kitaplar seçebilmek, çocuk okurun yaş ve gelişim özelliklerinin dikkate alınmasıyla mümkün olabilir (Güleç ve Geçgel, 2005). Bugünün çocukları dünyayı uzaydan çekilen fotoğraflar aracılığıyla algılamaktadır. Bu durum, onların dünyalarını yaşadıkları coğrafyanın dışına taşımakta, böylece fikir ve düş dünyaları da sınır tanımamaktadır. Sınır tanımayan 'evrensel çocuk cumhuriyeti'nde bütün ulusların çocukları bütün ulusların çocuk kitaplarını okurlar. Çocukluğun güzel kitapları bütün sınırları geçerek bu cumhuriyette birer elçi olarak var olurlar ve dünya çocukları arasında bağ kurarlar. Çocukların, edebiyatının evrenselliğini ve çeşitliliğini temsil ederek bunu özgürce gerçekleştiren kitapların uluslararası nitelikte olması gerekmektedir. (Latrobe 2001; Hazard, 1944). Çocuk edebiyatı yapıtlarında bulunması gereken nitelikleri ise çocuk gerçekliğine odaklanan yapıtlar uygulamalı olarak ortaya koymaktadır (Akyüz, 2014). Bu yapıtların incelenerek çocuk edebiyatı ürünlerinin taşınması gereken biçim ve içerik niteliklerinin kapsamlı olarak ele alınması nitelikli bir çocuk yazınının oluşması için önem taşımaktadır.

Alan yazın incelediğinde; çocuklar için doğru kitapların seçiminde dikkat edilmesi gereken ölçütler (Sever, 2000; Oğuzkan, 2001; Sever 2004; Dilidüzgün, 2006; Yalçın ve Aytaş, 2002; Dilidüzgün, Sever, Öztürk, Adıgüzel; 2002; Sever, Dilidüzgün, Neydim, Aslan; 2007, Sever, 2013a) ; dış yapı özelliklerine ilişkin ölçütler, içyapı özelliklerine ilişkin ölçütler ve çocuk edebiyatının dayanması gereken temel ilkeler olarak sıralanmaktadır.

Yukarıda ilgili alan uzmanlarınca belirlenen ölçütlerden hareketle bu çalışmanın kapsamını; "Kırmızı Şemsiye" adlı yapıtın dış yapı özellikleri, iç yapı özellikleri ve çocuk edebiyatının dayanması gereken temel ilkeler bakımından incelenmesi oluşturmaktadır. Alan yazın incelendiğinde yapılan çalışmaların daha çok araştırmacı/araştırmacıların görüşleri doğrultusunda şekillendiği görülmektedir. Bu çalışmada araştırmacıların görüşlerinin yanında yapıtın dış yapı ve iç yapı özelliklerine ilişkin olarak çocuk okurların görüşlerine de başvurulmuş olması çalışmayı özgün kılan bir nitelik olarak düşünülebilir.

Bu araştırmanın amacı, "Kırmızı Şemsiye" adlı yapıtı bir çocuk kitabının taşınması gereken dış yapı, iç yapı ölçütleriyle bir çocuk kitabının dayanması gereken temel ilkeler açısından incelemektir. Bu amaca ulaşabilmek için aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. "Kırmızı Şemsiye" adlı kitabın dış yapı (tasarım ve düzenleme, yazar ve kitap bilgileri) özellikleri nelerdir?
2. "Kırmızı Şemsiye" adlı kitabın, iç yapı (dil-anlatım, konu-tema ve resimlendirme) özellikleri nelerdir?
3. "Kırmızı Şemsiye" adlı kitabın, iç yapı (dil-anlatım, konu-tema ve resimlendirme) özelliklerine ilişkin çocuk okur görüşleri nelerdir?
4. "Kırmızı Şemsiye" adlı kitabın dış yapı (tasarım ve düzenleme, yazar ve kitap bilgileri) özelliklerine ilişkin çocuk okur görüşleri nelerdir?
5. "Kırmızı Şemsiye" adlı kitabın, bir çocuk kitabının dayanması gereken temel ilkeler bakımından özellikleri nelerdir?

1.1. Çocuk Kitabında Bulunması Gereken Dış Yapıya İlişkin Özellikler

1.1.1. Boyut

Oğuzkan (2001) ve Dilidüzgün vd. (2002) çocuk kitaplarının 16x23 cm. büyüklüğünde olmasını normal olarak görürken Sever (2013b) çocuk kitaplarının boyutuna ilişkin nicel bir ifade kullanmamaktadır. Sever kitap boyutunu çocukların ilgisini çeken bir öge olarak görmekte, kolay taşınabilme özelliğine vurgu yaparak okul dönemiyle birlikte çocukların kitaplıklarını düzenlemelerine katkı sunacak özelliklerde olması gerektiğini belirtmektedir.

1.1.2. Harfler

İlgili çalışmaların bir bölümü sadece harflerin boyutu üzerinde dururken Sever (2013b) boyutla birlikte harflerin renk ve kalınlık özellikleri üzerinde durmakta, harfleri sayfa düzeninin bir parçası olarak görmektedir. Sever yine çocuğu odak noktası yaparak harflerin çocuğun okuma isteğini artıracak, çocuğa okuma kolaylığı sağlayacak özellikte olması gerektiğini vurgulamaktadır.

1.1.3. Kâğıt

Kâğıt kalitesi kitabın görselliğini desteklemeli, okunabilirlik ve dayanıklılık özelliklerine sahip olmalıdır (Oğuzkan, 2001; Sever, 2013b).

1.1.4. Kapak ve Cilt

Kapak çocuk kitaplarında adeta bir vitrin özelliğine sahiptir. Kapağın biçimsel ve görsel nitelikleri çocuk okurun ilgisini çekmeli, cilt ise uzun süre kullanmaya uygun olmalıdır (Sever, 2013b)

1.1.5. Sayfa Düzeni

Sayfa düzeninde estetik önemlidir. Bu estetiği belirleyen ögeler resim, yazı, fotoğraf ve rakamların yanında sayfadaki boşluklardır. Bütün bu ögeler çocuk okura izleme ve okuma kolaylığı sağlamalıdır. (Sever, 2013b).

1.1.6. Resimler

Çocuk kitaplarında resimler hem dış yapıya hem de iç yapıya ait bir ögedir. Resimler metni tamamlayan özellikleri taşımanın yanında görsel olarak metne yeni yorumlar katabilmelidir (Sever, 2013b).

1.2. Çocuk Kitabında Bulunması Gereken İç Yapıya İlişkin Özellikler

1.2.1. Konu

Sever konuyu "Sanatçının duygu ve düşüncelerini, tasarımlarını paylaşmak için seçtiği bir araç"(2013b, 127) olarak görmektedir. Özdemir ise konunun "Gerçek dünyada ya da düş dünyasında yer bulan olay, olgu, düş, özlem, duygu ve düşünce" (2002: 54) olduğunu belirtmektedir. Yazınsal metinde bir araç olan konu, yapıtın değerini belirleyici niteliğe sahip bir öge değildir. Konu, sanatçı duyarlılığı ile işlenerek çocuğun ilgisini çeken, düşünce ve hayal dünyasında heyecanlı, eğlenceli bir içeriğe

dönüşerek yapıt niteliği kazanır (Sever, 2013b). Olay ve çatışma konuyu yapılandıran öğelerdir. Abartılmış merak, rastlantısallık ve duygusal sıklık ise konunun yapılandırılmasını zayıflatmaktadır (Sever, 2013a).

1.2.2. İzlek (Tema)

İzlek “Sanatçının ele aldığı konuyla okurda uyandırmak istediği etkidir” (Sever, 2013b: 129). Konuyla izlek ayrımını Sever şu şekilde örneklemektedir: “Çocuk ile anne ilişkisi konusundaki bir yapıtta anne sevgisi, çocuk sevgisi, anneye duyulan özlem vb. izleklerle okurda değişik duygular uyandırılabilir”(2013b, 129). Çocuk yazınında izlek, insanlığın evrensel değerlerini içine alarak çocukların bilişsel, duyuşsal yönlerini geliştirmeli, estetik duyarlılığının artırmalıdır.

1.2.3. Karakterler

Çocuk ve yetişkin edebiyatı açısından ele alındığında karakter sözcüğü olay örgüsüne sahip metinlerdeki kişiyi ya da kişileri ifade etmektedir. Gerçek yaşamda nasıl ki her eylemin bir eyleyeni vardır, olay etrafında biçimlenen kurmaca dünyada da olay - olayların bir faili (eyleyeni) olmak durumundadır. Fakat bu kişinin insan olması şart değildir. Günlük yaşamda iletişim ve etkileşim ağının merkezinde nasıl ki insan yer alıyorsa kurmaca dünyada da insan veya insan özelliği kazandırılan bir figür, aynı konumdadır (Tekin, 2001).

Kahraman çocuk yapıtlarında çocuğun bağ kurduğu kurmaca yapının odağında bulunur. Yapıtın başarısı çocukla kahraman arasındaki ilişkiyle bağlantılıdır. Çocuk kitaplarında kişi kadrosu sınırlı tutulmalı, karakterler insan gerçekliğini sezdirmeli, karakterin geçirdiği değişim inandırıcı olmalı, karakterlerin fiziksel ve ruhsal portreleri belirgin çizilmelidir (Sever, 2013b).

Sever (2013a) karakteri, Kapalı (geliştirilmemiş) ve Açık (geliştirilmiş) karakter olmak üzere iki ana başlıkta ele almaktadır. Sever’e göre: “Kapalı (geliştirilmemiş) karakter; yüzeysel olarak tanıtılan ve okurun iyi tanımadığı karakterdir. Açık (geliştirilmiş) karakter ise; birçok özelliği ile okura tanıtılan, inandırıcı nitelikleriyle öne çıkan, okurun iyi bildiği karakterdir” (2013a, 104).

1.2.4. İleti

Taklitçi bir özelliğe sahip sanatın yaşama açılması, birey, toplum ve yaşam çevresinde anlamını bulan değerleri yansıtması doğaldır (Tekin, 2001). Bu bağlamda “ Sanatçının ele aldığı konuyu işlerken, çocuklara ulaştırmak için tasarladığı, sözcüklerle metnin dokusuna işlediği, duygu ve düşünce örüntüsü” (Sever, 2013b:133) ileti olarak adlandırılabilir. Önemli olan çocuk okurun sunulan ipuçlarını duygu ve düşünce gücüyle yakalaması ve iletilere ulaşmasıdır. (Sever, 2013b).

1.2.5. Çevre

Çocuk edebiyatı yapıtlarında çevre, işlevsel bir özellik taşımaktadır. Çocuk yazınında çevre, sadece olayların geçtiği bir dekor olmanın yanında ve ötesinde; karakterleri belirginleştiren, toplumu yansıtan çocuk okur için önemli bir öğedir (Tekin, 2001; Sever, 2013).

1.2.6. Dil ve Anlatım

Olay, kişi, yer, zaman... gibi dış dünyadan alınan parçaların bir araya gelmesiyle oluşan kurmaca yapıları işlevsel kılan ve yazınsal alanda estetik yapıyı oluşturan öge dildir (Tekin, 2001; Sever, 2013b). "Çocuk edebiyatı yapıtlarında kullanılan dil, yaşına ve gelişim özelliklerine koşut olarak, çocuğu metnin oluşturulmasına ortak edebildiği oranda başarılıdır" (Sever, 2013b, :132).

1.3. Çocuk Kitaplarının Dayanması Gereken Temel İlkeler

Sever (2007, 2013a; 2013b)'in belirlediği çocuk edebiyatı ürünlerinin dayanması gereken temel ilkeler, soru cümlelerine dönüştürülmüş ve çalışmada şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Kitapta çocuğun kendine özgü içtenliği ile anlatım dilinin doğallığı buluşturulmuş mudur?
2. Çocuklara anlamlandırmada güçlük yaşayacakları ve yaşama geçiremeyecekleri sorumluluklar yüklenmiş midir?
3. Kitap çocukların kavramsal gelişimlerine katkı sağlamakta mıdır?
4. Kitapta Türkçemizin kuralları ve anlatım olanakları sezdirilmiş midir?
5. Kitapta öğüt veren bir yaklaşım mı, yazınsal kurguyla çocuğu düşünmeye yöneltten bir yaklaşım mı benimsenmiştir?
6. Kitapta çocuğun girişimcilik ve benlik duygusunu geliştirecek bir anlayış benimsenmiş midir?
7. Kitapta cinsiyetçi bir kurgu ya da söylem kullanılmış mıdır?
8. İletiler çocuklara kendi cinsel kimlikleri içinde kendi kişiliklerini geliştirmelerine uygun mudur?
9. Kitapta sorun çözmede en etkili yolun iletişim kurmak olduğu duyumsatılmış mıdır?
10. Kitapta siyasal ve dinsel telkinde bulunulmuş mudur?
11. Denetimci ve baskıcı anlayışları eleştiren bir yaklaşım benimsenmiş midir?

2. Yöntem

Bu araştırmada nitel veri toplama yöntemlerinden belge incelemesi ve görüşme (mülakat) kullanılmıştır. Öncelikle "Kırmızı Şemsiye" adlı kitaptaki dış yapı, iç yapı özellikleri ve bir çocuk kitabının dayanması gereken temel ilkeler araştırmacılar tarafından doküman incelemesi yöntemiyle saptanmış ve yorumlanmıştır. "Belge incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsayan ve diğer veri toplama yöntemleri ile birlikte de kullanılabilen bir yöntemdir." (Yıldırım ve Şimşek, 2011 s. 187).

Araştırmada yapıtın dış yapı ve iç yapı özelliklerine ilişkin çocuk okur görüşleri ise görüşme (mülakat) yoluyla toplanmıştır. Görüşme tekniği ile elde edilen nitel veriler üç alan uzmanının görüşleri doğrultusunda sayısallaştırılarak frekans ve yüzdeliklere ulaşılmıştır.

Görüşme, insanların herhangi bir konuya ilişkin duygu, düşünce ve tutumlarını öğrenmek için başvurulan araştırma tekniklerinden biridir. Sosyal bir varlık olan insan söz konusu ise duygu ve düşünceleri yere, zamana ve kişisel faktörlere bağlı olarak değişmektedir. Bu duygu ve düşünceleri daha derin ve ayrıntılı incelemek için görüşme uygun bir araştırma tekniği olarak görülmektedir (Türnüklü, 2000). Cohen ve Manion görüşmeyi “ Araştırmacı ile araştırmanın öznesi konumunda yer alan kişi arasında geçen kontrollü ve amaçlı sözel iletişim”(Akt. Türnüklü, 544). olarak görmektedir.

2.1. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın verileri, “Kırmızı Şemsiye” adlı kitabın dış yapı özellikleri (boyut, harfler, kâğıt, kapak ve cilt, sayfa düzeni, resimler), iç yapı özellikleri (dil ve anlatım çevre ileti karakterler konu ve izlek) ve bir çocuk kitabının dayanması gereken temel ilkeler yönünden araştırmacılar tarafından incelenmesiyle elde edilmiştir. Doküman incelemesi yöntemiyle elde edilen veriler, betimsel analiz yöntemi ile çözümlenmiştir. Betimsel analiz derlenen verilerin önceden belirlenmiş temalara göre düzenlenip, yorumlandığı veri analiz yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Verilerin toplanmasında yararlanılan diğer teknik ise görüşme olmuştur. Bu çalışmada kullanılan görüşme formu, araştırmacıların ilgili alan yazın ışığında belirledikleri temalara göre şekillenmiştir. Görüşme öncesinde “Kırmızı Şemsiye” adlı kitap 5. sınıf düzeyinde öğrenim gören 10 çocuğa verilmiştir. Çocuklar eş zamanlı olarak kitabı okumuşlar ardından ise çocuklarla görüşmeler yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği gerçekleştirilerek araştırmanın verileri elde edilmiştir. Yapılandırılmamış ya da yapılandırılmış görüşme tekniğine göre bu araştırma için yarı yapılandırılmış görüşme tekniği daha uygun görülmüştür. Çünkü , “Bu teknikte, araştırmacı önceden sormayı plânladığı soruları içeren görüşme protokolünü hazırlar. Buna karşın araştırmacı görüşmenin akışına bağlı olarak değişik yan ya da alt sorularla görüşmenin akışını etkileyebilir ve kişinin yanıtlarını açmasını ve ayrıntılandırmasını sağlayabilir. Eğer kişi görüşme esnasında belli soruların yanıtlarını başka soruların içerisinde yanıtlamış ise araştırmacı bu soruları sormayabilir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği sahip olduğu belirli düzeyde standartlık ve aynı zamanda esneklik nedeniyle eğitimbilim araştırmalarına daha uygun bir teknik görünümü vermektedir” (Türnüklü, 2000, s. 547).

Araştırmada örneklem seçiminde kitapta herhangi bir yaş aralığı belirtilmediği için araştırmacılar tarafından kendileri için uygun olduğu düşünülen 10 yaş grubundan 10 çocuk okur gönüllülük esasına göre tercih edilmiştir. Örneklemi oluşturan öğrencilerle ön görüşme yapılmış, araştırmanın amacı anlatılarak görüşme formunu incelemeleri sağlanmıştır. Kitapların okunup bitirilmesini izleyen 24-25 Ekim 2017 tarihlerinde görüşmeler çocukların Türkçe öğretmeni tarafından gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler sesli olarak kaydedilmiştir. Ses kayıtları araştırmacılar ve bir uzman tarafından ayrı ayrı çözümlenerek ifadelerin benzerliğine göre gruplanmış, tasnif edilen ifadeler araştırmacılar ve uzman tarafından karşılaştırılarak son şekli verilmiştir. Ayrıca bir ölçme değerlendirme uzmanına gösterilen çözümlenmeler ile sınıflamalar uzman görüşü doğrultusunda düzenlenmiş, tablo halinde frekans ve yüzdeler sunulmuştur.

Görüşme tekniği kullanılarak gerçekleştirilen araştırmalarda az sayıda kişi ile bütünsel ve derinlemesine çalışılmak suretiyle ulaşılan sonuçların benzer ya da aynı özellikleri gösteren kişileri anlamaya yönelik olduğu söylenebilir. Örneklem seçiminde esnek bir özelliğe sahip görüşme tekniğinde, örnekleme dair çok sıkı kurallar yoktur (Türnüklü, 2000, s. 548). Çocukların duygu ve

düşüncelerinin derinlemesine, ayrıntılı olarak belirlenmesi amaçlanmıştır. Böylelikle ulaşılan sonuçların benzer özellikler gösteren çocuklara genellenmesi mümkün olabilecektir. Araştırma, örneklerden elde edilen bulgularla sınırlıdır.

3. Bulgular ve Yorumlar

3.1. Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Araştırmanın birinci alt probleminde “Kırmızı Şemsiye’ adlı kitabın dış yapı (tasarım ve düzenleme, yazar ve kitap bilgileri) özellikleri nelerdir? sorusuna yanıt aranmış ve aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Kırmızı Şemsiye, öykünün Aytül AKAL, manzum öykünün ise Mavisel Yener tarafından kaleme alındığı, çizerliğini Saadet CEYLAN ve Ayda KANTAR’ın yaptığı, Uçanbalık, yayınevi tarafından ilki 2007 yılında basılan 64 sayfadan oluşan bir çocuk kitabıdır. Kitapta düz yazı olarak kaleme alınmış öyküyle eş zamanlı olarak sürdürülen bir de manzum öykü bulunmaktadır.

Kitap 20x25cm. boyutlarındadır. Bu boyutuyla kitap, taşınabilirlik ve kullanılabilirlik açısından uygundur.

Bu kitapta öyküde ve manzum öyküde kullanılan harf boyutu, koyuluğu ve karakteri birbirinden farklı olmakla beraber her ikisi de çocuk okurun rahatça okuyabileceği özelliklere sahiptir. Bu farklılığın aynı zamanda öyküdeki ve manzum öyküdeki estetik yapı ayrımını çocuk okura duyumsatabildiği söylenebilir. Satır aralığı çocuk okurun okumada güçlük çekmeyeceği ölçülerdedir.

Kitapta 1.hamur kağıt (antetli kâğıt) kullanılmıştır. Kağıt kalitesinin kitabın görselliğini desteklediği, okunabilirlik ve dayanıklılık özelliklerine sahip olduğu söylenebilir.

Kitabın renkli karton kapağının biçimsel ve görsel olarak çocuk okurun ilgisini çekecek niteliklere sahip olduğu söylenebilir. Kitabın ön kapağında içerikle uyumlu resimlere yer verilmiştir. Resimlemede kullanılan sıcak ve canlı renkler çocuk okurun ilgisini çekecek özelliktedir. Kitabın ön kapağında kitabın oluşmasına katkı sunanların isimleri verilmekte; iç kapağında ise ön kapaktaki isimlerin kitabın oluşmasındaki katkıları belirtilmektedir. Arka kapakta ise kitabın yaratım süreci kısaca anlatılmaktadır.

Resim 1: Ön Kapak

Resim 2: Arka Kapak

“Bir gün Aytül Akal dedi ki, ‘Ben bir kırmızı şemsiye buldum. Sen mi kaybettin?’ ‘Yok, benim değil,’ diyecektim ki anladım hemen. Çok sevdiğim arkadaşım bana bir oyun sunuyor yine. Ben kaybettim, o buldu; eğlendik öyküler, şiirler boyu. Oyunlar bitti derken, arkadaşım yenilerini hazırlamış meğer...” (Kırmızı Şemsiye, Arka Kapak Yazısı, birinci paragraf) Arka kapaktaki tanıtım yazısı doğrudan çocuk okura hitaben “sevgili okur” diye başlamakta ve metin içindeki soru cümleleriyle çocuk okurun kitabın içeriğine ilişkin merakı uyandırılmaktadır.

Ön ve arka kapakta hangi yaş düzeyindeki çocuk okurlara yönelik olduğuna ilişkin herhangi bir bilgiye yer verilmemiş olması okur kitlesinin geniş bir yaş aralığını kapsadığı şeklinde yorumlanabilir. Cildi ise uzun süre kullanılmaya uygundur.

Sayfa düzeni, estetik bir görünüme sahiptir. Resimler sayfa boşlukları, yazı ve rakamlar çocuk okurun metinle görselleri bütünleştirebileceği biçimde tasarlanmıştır.

Kitapta kullanılan resimler, bu kitabın kurgusu göz önüne alınarak oluşturulmuş özgün görsellerdir. Yazarlar ve çizerler arasındaki işbirliği kitaba dilsel ve görsel metinlerin uyumu olarak yansımıştır. Resimler taşıdıkları görsel niteliklerle kitabın dış yapısına katkı sunmakla beraber, metnin çocuk okur tarafından yorumlanmasını da desteklemektedir.

Resim 3: Kitaptaki Görsellerden Bir Örnek (S. 57)

3.2. Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Araştırmanın ikinci alt probleminde "Kırmızı Şemsiye" adlı kitabın, iç yapı (dil-anlatım, konu-tema ve resimlendirme) özellikleri nelerdir? sorusuna yanıt aranmış ve aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Konu

Kırmızı Şemsiye adlı kitap, "Kırmızı Şemsiye" adını taşıyan düz yazı biçiminde bir öyküyle "Sihirbaz Kırmızı" adlı bir manzum öyküden oluşmaktadır.

Kırmızı Şemsiye adlı öykünün konusunu, bulduğu kırmızı renkli şemsiyenin sahibini arayan, öykünün de ana karakteri olan Kırmızı Şemsiyeli Adam'ın başından geçenler oluşturmaktadır. Sihirbaz Kırmızı adlı manzum öykünün konusu ise şemsiyesini kaybeden Sihirbaz Kırmızı adlı karakterin başından geçen olaylardır. Kitap bu özelliğiyle, ikiye bölünmüş bir televizyon ekranı gibi birbirini tamamlayan iki olayı, iki farklı bakış açısı ve anlatım yöntemiyle okuyucuya sunmaktadır. Kitapta okuyucuya sunulan öykülerin her biri yedi bölümden oluşmaktadır. Öykü çocuk okurun merak duygusunu devindirmeye odaklanmış, kırmızı şemsiyenin sahibini arayan Kırmızı Şemsiyeli Adam'la kırmızı şemsiyesini arayan Sihirbaz Kırmızı'nun birbirlerini bulup bulamayacakları sorusu etrafında kurgulanmıştır.

İzlek-Tema

Bu yapıtın ana izleği, umudunu yitirmeyip mücadeleye devam eden insanların amaçlarına ulaşmasıdır. Kırmızı Şemsiyeli Adam ve Sihirbaz Kırmızı bıkıp usanmadan biri şemsiyenin sahibini diğeri ise şemsiyesini insanların ne söylediği ya da nasıl düşündüğüne aldırmandan aramaktadır. Her iki anlatıda da öykünün gerçekliğini kendi gerçekliğine dönüştürecek çocuk okura umudunu yitirmeden çaba göstermeyi sürdürdüğünde amacına ulaşabileceği duyumsatılmaktadır. Çocuk okurun zihninde uyandırılmak istenen etki çocuğun anlama düzeyine uygun şekilde tasarlanmıştır. Yapıtın kaynağını gerçek yaşam oluşturmaktadır.

İleti

Gerek Kırmızı Şemsiye adlı öyküde gerekse Sihirbaz Kırmızı adlı manzum öyküde hem açık hem örtük iletiler bulunmaktadır. Temel iletisi umudunu yitirmemek olan yapıtta, amaca ulaşmak için çaba gösterildiğinde her zorluğun üstesinden gelineceği iletisine yer verilmiştir. Bu temel ileti dışında;

İnsanlar ilginç buldukları bir olayı merak ederler.

İnsanlar farklı olan kişilere önyargılı yaklaşırlar.

İnsanlar farklı olan kişileri ön yargılarıyla değerlendirir

İnsanlar toplumsal kabullerle düşünüp cinsiyetçi bir bakış açısıyla diğerler insanları yargırlarlar.

Bulunan bir eşya sahibine verilmeli ve sahibini bulmak için çaba harcanmalıdır.

Yeni nesil, daha faydalı olan kitap okumak yerine tüm zamanını bilgisayarın karşısında geçirir.

İyi bir bilgisayar mühendisi olmanın yolu çok kitap okumaktır.

Yıllarca kitap okunsa da her zaman öğrenecek bir şey vardır.

Kitapların kıymetini bilmeyen insanlar kitaplara verdikleri parayı fazla bulurlar ve kitapları sadece sayfa sayısı ile değerlendirirler

İnsanlar, toplumsal kabullere göre hareket edip bir şeyin (kitap) hediye olup olmadığına karar verirler.

Yalın, akıcı, kurgusu özenli olan kitapları okumak daha zevkli ve kolaydır.

Sorunları çözmenin yolu beklemek değil sorunlara çözüm bulmaya çalışmaktır.

İnsanlar meslekleri toplumsal bir kabulle cinsiyetlere göre kategorize eder.

Önyargılarımızla hareket etmemeliyiz.

Çocuklara şiddet uygulamamalıyız.

Bir şeyi elde etmek için çaba sarf etmeliyiz.

Toplum bizi sahip olduklarımıza göre etiketler.

İnsan her zaman sonuca ulaşamasa da arayış içinde olmalıdır.

Yapıttaki örtük iletiler olayların akışı içinde verilerek çocuk okurun bu iletilere kolaylıkla ulaşabilmesi kurgu ve diyaloglar yoluyla sağlanmıştır.

Karakterler

Düz yazı biçimindeki öykünün ana karakteri “Kırmızı Şemsiyeli Adam”, Sihirbaz Kırmızı adlı manzum öykünün ana karakteri “Sihirbaz Kırmızı”dır.

Kırmızı şemsiyeli adam, taşıdığı şemsiye ve şemsiyenin rengi nedeniyle diğer karakterleri etkilemektedir. “Kırmızı şemsiyeli adam” gereğinden çok konuşmayan dedikodu yapmayan ve bulduğu bir eşyanın sahibini bütün engellere rağmen yılmadan arayacak kadar erdemli bir insandır. Özellikle bir çocuğun sorusunu dahi yanıtsız bırakmayacak kadar nazik ve kibardır.

Kırmızı şemsiyeli adam öykü boyunca sahip olduğu erdemler itibariyle olumsuz bir değişim geçirmemiştir. Öyküde ideal insan olarak kırmızı şemsiyeli adam; dedikoducu, ön yargılı ve geveze komşu kadınlar, yolcular gibi kapalı karakterlerden kesin çizgilerle ayrılmaktadır.

Sihirbaz Kırmızı, manzum öykünün ana karakteridir. Sihirbaz kırmızı bir sirkte sihirbaz olarak çalışmaktadır. İnsanların kadın bir sihirbaza yönelik ön yargılarına aldırış etmeksizin işini yapmakta ve kaybettiği şemsiyesini aramaktadır. Olayların akışı içinde okura tanıtılan sihirbaz kırmızı açık ve durağan karakter özellikleri göstermektedir.

Öykülerdeki kapalı (dekoratif) karakterleri; bakkal, üst kattaki komşu, yan komşu, bisikletli çocuk, yaşlı adam, bilgisayar mühendisi genç, başörtülü kadın, arka sıradaki adam, yan sırada oturan kadın, yorum yapan adam, şişman kadın, duraktaki yolcu, bankta oturan kadın, ayaktaki adam, sinirli yolcu, yaşlı teyze, nine, yaşlı amca, deli, şekerçi, dükkândakiler, bekçi, banktaki kadınlar, çocuk, anne, polis, palyaço, çocuklar, genç kız, yaşlı adam, süslü kadın, delikanlı, yaşlı adamın karısı, öğretmen, görevli, mısırcı, palyaço, cambaz, çorbacı, sirk sahibi, bakkal amca, balıkçılar, kızgın adam, sağır dede, muhtar, serçe, kumru, martı ve saksığan oluşturmaktadır. Bu kapalı (dekoratif) karakterler, durağan karakter özellikleri göstermektedir.

Çevre

Her iki öyküde de olaylar kentteki yaşam alanlarında geçmektedir. Mahalle, vapur, otobüs durağı, sirk, park, yol, çarşı, polis merkezi, sokak öykülerde anlatılan olayların yaşandığı çevreyi oluşturmaktadır.

Çevreye ilişkin betimlemelere yer verilmediği görülmektedir. Özellikle kapalı karakterlerin adlandırılmasının çevredeki nesnelere göre yapılması (bankta oturan kadın, yoldan geçen adam vb.) çevreye uzamsal bir boyut kazandırmaktadır. Ayrıca resimler yoluyla çevre başarılı bir şekilde görselleştirilmiştir. Yaşamın gerçekliğine uygun olarak sunulan çevre, öykünün kurgusundaki tüm öğelerle örtüşmektedir.

Tablo 1. Kırmızı Şemsiye adlı yapıtın dış yapı (tasarım ve düzenleme, yazar ve kitap bilgileri) özelliklerine ilişkin çocuk okurların görüşleri

Görüşler	f	%
Boyut		
Taşınabilirlik ve kullanılşlık açısından uygundur	10	100
Kitap kolaylıkla taşımaya uygundur	9	90
Kitap boyutu itibariyle kullanılşlık özelliğine sahiptir	10	100
Harf		
Harflerin boyutu okuma kolaylığı sağlayacak özelliktedir	9	90
Harflerin koyuluğu okuma kolaylığı sağlayacak özelliktedir	5	50
Harflerin karakteri okuma kolaylığı sağlayacak özelliktedir	9	90
Kâğıt kalitesi		
Kitabın görselliğini desteklemektedir	8	80
Okunabilirlik ve dayanıklılık özelliklerine sahiptir	7	70
Kapak (ön ve arka kapak)		
Ön kapak biçimsel ve görsel olarak ilgi çekicidir	8	80
Arka kapak biçimsel ve görsel olarak ilgi çekicidir	8	80
Arka kapaktaki tanıtım yazısı merak uyandırıcıdır	7	70
Sayfa düzeni		
Sayfa düzeni estetik bir bütünlük taşımaktadır	9	90
Resimler		
Kitapta kullanılan görseller metinle uyumludur	9	90
Resimler içeriğin yorumlanmasını kolaylaştırmaktadır	10	100

Kırmızı Şemsiye adlı yapıtın dış yapı özelliklerine ilişkin çocuk okur görüşlerine bakıldığında; çocuk okurların %90'ının kitabın boyutunun kolaylıkla taşımaya uygun olduğunu belirttikleri görülmektedir. Çocuk okurların tamamı boyut olarak kitabın kullanışlı bulduklarını söylemektedir.

Kitaptaki harflerin boyutunun okuma kolaylığı sağladığını belirtenlerin oranı %90'dır. Harflerin koyuluğunun okuma kolaylığı sağladığını ifade edenlerin oranı ise %50'dir. Harflerin koyuluğunun okuma kolaylığı sağlamadığı görüşünde olanlar neden olarak ışık altında harflerin parlamasını söylemektedirler. Harflerdeki yazı karakterinin okuma kolaylığı sağladığı görüşünü paylaşanlar ise %90 oranındadır.

Kâğıt kalitesinin kitaptaki görselliği desteklemesi konusunda çocuk okurların %80'i olumlu görüş bildirmişlerdir. Çocuk okurların %70'i de kâğıt kalitesinin okunabilirlik ve dayanıklılık özelliklerine sahip olduğu görüşündedir.

Kitabın gerek ön kapağı gerekse arka kapağı biçimsel ve görsel olarak çocuk okurlar tarafından %80 oranında ilgi çekici bulunurken; arka kapaktaki tanıtım yazısını merak uyandırıcı bulanların oranı %70'tir.

Çocuk okurların %90'ı kitaptaki sayfa düzeninin estetik bir bütünlük taşıdığını düşünmektedir.

Kitapta yer alan görsellerin metinle uyumlu olduğunu söyleyenlerin oranı %90 iken; çocuk okurların tamamı görsellerin içeriğin yorumlanmasını kolaylaştırdığı düşüncesini dile getirmektedir. Kitabın dış yapı özelliklerine ilişkin olarak araştırmacıların görüşleriyle, çocuk okurların görüşlerinin büyük oranda aynı doğrultuda olduğu görülmektedir.

3.4. Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Araştırmanın dördüncü alt probleminde Kırmızı Şemsiye adlı yapıtın iç yapı özelliklerine ilişkin çocuk okurların görüşleri nelerdir? sorusuna yanıt aranmış ve ulaşılan bulgular tablo haline getirilerek frekans ve yüzde olarak aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2. Kırmızı Şemsiye adlı yapıtın iç yapı özelliklerine ilişkin çocuk okurların görüşleri

Görüşler	f	%
Konu		
Öykünün konusunu belirlemede güçlük yaşamamıştır	10	100
Kitabın konusunu ilgi çekici bulmuştur	10	100
İzlek-Tema		
Öykünün izleğini belirleyebilmiştir	10	100
Öğrenciler kitabın izleğini etkileyici bulmaktadır	10	100
Öykünün izleğinin evrensel olduğunu düşünmektedir	9	90
Öykünün izleğinin estetik özellik taşıdığını düşünmektedir	8	80
İleti		
Kitaptaki açık iletileri belirlemede güçlük yaşamamıştır	10	100
Kitaptaki örtük iletileri belirlemede güçlük yaşamamıştır	8	80
Karakterler		
Kitaptaki açık karakterleri belirlemede güçlük yaşamamıştır	10	100
Kitaptaki kapalı karakterleri belirlemede güçlük yaşamamıştır	10	100
Çevre		
Olayların geçtiği yerleri belirleyebilmiştir	10	100
Dil ve anlatım		
Açıklık özelliğine sahiptir	9	90
Akıcılık özelliğine sahiptir	10	100
Duruluk özelliğine sahiptir	10	100
Yalnlık özelliğine sahiptir	9	90

Kırmızı Şemsiye adlı yapıtın içyapı özelliklerine ilişkin çocuk okur görüşleri incelendiğinde; çocuk okurların tamamı öykünün konusunu güçlük çekmeden belirlemiş ve konuyu ilgi çekici bulmuştur. İzlek konusunda da çocuk okurların tamamı izleği belirlemiş ve etkileyici bulmuştur. Çocuk okurların %90'ı izleğin evrensel olduğunu düşünmektedir. İzleğin estetik olduğunu ifade edenlerin oranı ise %80'dir.

Çocuk okurların tamamı öyküdeki açık iletileri belirleyebilmişken; %80'i örtük iletileri belirleyebilmiştir.

Öyküdeki açık ve kapalı karakterler çocuk okurların tamamı tarafından belirlenmiştir.

Öyküde yer alan olayların geçtiği çevreler çocuk okurların tamamı tarafından belirlenmiştir.

Çocuk okurların kitabın dil ve anlatım özelliklerine ilişkin görüşleri incelendiğinde ise; %90'ının yapıtın açıklık ve yalnlık özelliklerine sahip olduğunu düşündüğü, tamamının dil ve anlatımı akıcı ve duru bulduğu görülmektedir.

3.5. Araştırmanın Beşinci Alt Problemine İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Araştırmanın beşinci alt probleminde "Kırmızı Şemsiye" adlı kitabın bir çocuk kitabının dayanması gereken temel ilkeler bakımından özellikleri nelerdir? sorusuna yanıt aranmış ve aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Kitapta çocuğun kendine özgü içtenliği ile anlatım dilinin doğallığının başarılı bir şekilde sunulduğu görülmektedir. Bu anlatım özelliğinin, kitaptaki kurgunun çocuk okurun dünyasıyla ve gerçekliğiyle örtüştüğü söylenebilir.

“Bir mağaza açılışı mı var

burada? diye sordu çocuklardan

biri.” (s:38)

“Belki balon dağıtırlar... dedi

öteki çocuk

heyecanla.”(s:38)

Kitapta çocuk okura anlamlandırmada güçlük yaşayacağı ve yaşama geçiremeyeceği sorumluluklar yüklenmediği görülmektedir. Çocuk okura anlamlandırabileceği ve yaşama geçirebileceği sorumlulukların yüklenmesinin çocuğun özgüven duygusunu geliştirebileceği ve çocuğu yaşamın gerçekliğine yaklaştıracığı söylenebilir.

Kitabın tamamında özellikle “saygı” ve “ön yargı” kavramları öykünün kurgusu içinde olaylarla somutlaştırılarak verilmektedir. Bu özelliğiyle kitap çocuk okurun kavramsal gelişimine katkı sağlamaktadır.

Kitabın öykü ve manzum öyküden oluşması başlı başına Türkçemizin anlatım olanaklarını sezdiren bir kurgulamadır. Bununla birlikte diyaloglar yoluyla anlatım ve kullanılan farklı anlatıcı tipleri de Türkçemizin anlatım olanaklarını duyumsatan diğer özellikler olarak karşımıza çıkmaktadır. Kitapta bağlaşıklık ya da bağdaşıklıkta kaynaklanan herhangi bir anlatım bozukluğuna rastlanmamış olması güzel dilimizin açık ve akıcı anlatımına örnek olması bakımından önemlidir.

Kitapta iletilerin aktarımında, doğrudan öğüt vermek yerine, yaşanan olaylar ve diyaloglar yoluyla çocuk okurun düşünerek iletileri belirlemesi ve gereken sonuçları çıkarması yaklaşımı benimsenmiştir. Bu durumun da çocuklardaki düşünme yetisi ve eleştirel bakış açısının gelişimine katkı sağladığı ifade edilebilir.

Kitapta ana karakterlerin -Kırmızı Şemsiyeli Adam ve Sihirbaz Kırmızı- yılmadan, umutsuzluğa kapılmadan arayışlarını sürdürmeleri çocuk okurun girişimciliğini destekleyen önemli özellik olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca kitapta çocuğun benlik duygusunu bastıracak denetimci ve baskıcı bir anlayış yer almamaktadır. Aksine kitapta bireyler özgürce düşüncelerini söyleyebilmektedir. Bu durumun, çocuk okurun demokratik kültürü, demokrasiyi içselleştirmesi ve yaşama geçirmesinde etkili olduğu söylenebilir.

Kitap, cinsiyetçi bir kurgu ya da söylem taşımamanın ötesinde cinsiyetçiliğe karşı çıkan bir anlayışa sahiptir.

“ Kim inanır onun / sihirbaz olduğuna/ Ne zamandan beri / bu işi yapar oldu kadınlar da...”(s.18) “ Gülümseyip geçtim/ önyargılı olanlara..”(s.18)

Toplumda kadınların erkeklerin yaptığı işleri yapamayacaklarıyla ilgili ön yargı dile getirilerek açık karakter tarafından pek de üzerinde durulmadan geçiştirilmektedir. Böylece bu durumun pek doğal olduğu, tartışmaya bile gerek olmadığı sezdirilmektedir. Ayrıca ana karakterlerden “Sihirbaz Kırmızı”nın kadın karakter olması da cinsiyetçiliğe karşı çıkan bir kurgudur.

Kitapta yer alan başlıca iletiler, insana saygılı olmak ve ön yargılı olmamaktır. Bunlardan insana saygıya ilişkin ileti ele alındığında kadına saygı ya da erkeğe saygı biçiminde bir ayırım yapılmadığı görülmektedir. Kaldı ki ön yargılı olmamak iletileri kadınlara karşı ön yargılı olmamak bağlamında da ele alınmıştır. Kitaptaki iletilerin ve iletilere ilişkin özelliklerin çocuk okurun kendi cinsel kimliği içinde kendi kişilik gelişimine olanak tanıyan nitelikler taşıdığını söylemek mümkündür.

Kitapta sorun çözmede en etkili yolun iletişim kurmak olduğu olabildiğince duyumsatılmıştır. Kitaptaki kurgunun temelinde iletişim kurmayı ön yargılı davranan insanların düştüğü güç durumlar yer almaktadır. Bu yönüyle kitap sorun çözmede en etkili yolun iletişim kurmak olduğunu çocuk okura hissettirmektedir. Bu durumun, çocuk okurların kurgusal gerçekliği kendi gerçekliğine dönüştürmelerine, sorunlarını çözmede doğru ve etkili iletişim kuran bireyler olmalarına olanak sağlayacağı söylenebilir.

Kitap siyasal ve dini telkin içermemektedir. Kitapta saygı, ön yargılı olmama, umutlu olma, başkalarına ait eşyaları sahiplerine verme gibi evrensel temalar ele alınarak sunulmaktadır. Kitabın bu yönüyle insanlık âleminin evrensel etik değerlerine sahip bireyler yetiştirilmesine katkı sağlayacak nitelikte olduğu ifade edilebilir.

Kitapta denetimci ve baskıcı bir anlayışa yer verilmediği görülmektedir. Özellikle çocuğu susturmak adına çocuk üzerinde baskı ve şiddetle denetim oluşturulmasına bir eğitimcinin ağzından şu şekilde karşı çıkmaktadır:

“Olmaz efendim, olmaz, dedi bir bey. Bakın ben kaç yıllık öğretmenim, bir kez olsun öğrencime vurmamışımdır. Siz kendi çocuğunuza nasıl kıyarsınız, olur mu hiç?” (s.46)

Bu durumun çocukları, düşüncelerini rahatlıkla ifade edebileceği demokratik bir yapıya özendirdiği söylenebilir.

4. Sonuç

Kırmızı Şemsiye adlı yapıtın çocuk yazınının temel ilkeleri bakımından incelenmesi yoluyla ulaşılan verilerden hareketle şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Tasarım ve resimleme bakımından Uçan Balık Yayınevi'nin uygun özellikleri kullandığı söylenebilir.

Kitapta yer alan resimler, çocuk okurda sanatsal duyarlılık oluşturabilecek özgün, içerikle uyumlu resimlerdir.

Kitapta ele alınan konu ve kurgu özelliklerinin çocuk gerçekliğini dikkate aldığı görülmektedir. Tutarlı bir olay örgüsüne sahip yapıtın biçimi de özgündür. Bu durum yapıtın yazınsal niteliğini artırmaktadır. Konu ve temaların aktarılmasında merak ögesinden yararlanılarak çocuk okurun ilgisi

çekilmiş ve canlı tutulmuştur. Olaylar durağan özellikteki karakterlerin konuşmaları ve eylemleri yoluyla geliştirilmiştir. Toplumsal birtakım sorunların ele alındığı kitapta kapalı karakterlerin yanlış tutum ve davranışları yoluyla açık karakterler ideal bir model olarak öne çıkarılmıştır. Yapıtta sunulan örtük iletiler yazınsal niteliği artırır bir başka öğedir.

Yapıtta yer alan nitelikli görseller, çevreye ilişkin betimlemelerin yapılmasını gereksiz kılmıştır. Karakterlerin tanımlanmasında çevresel öğelerden yararlanılması çevreye uzamsal özellikler kazandırmıştır.

Çocuk edebiyatı yapıtlarında dil ve anlatım özellikleri oldukça önemlidir. Hem düz yazı hem de şiirsel anlatımın kullanıldığı yapıt Türkçenin anlatım olanaklarını çocuk okura duyumsatmaktadır. Konuşmanın sıcaklığı ve içtenliğinden yararlanan açık, akıcı duru ve yalın bir anlatımla çocuk okura seslenilmiştir.

Cumhuriyetin kazanımları, evrensel değerler, her insanın eşit ve insanca yaşama hakkının olduğu yapıta yansıtılmıştır. Elde edilen verilerden hareketle çocuk edebiyatının temel ilkeleri, yazınsal ve eğitsel ilkeler bakımından nitelikli bir yapıt olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kaynakça

Akyüz, M. (2014). *Muzaffer İzgü'nün Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Araştırma Tekniği: Görüşme. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 6 (24), 543-559.

Dilidüzgün, S. (2000). "Çocuk Kitaplarında Yazınsal Nitelik" *I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu* (Yay. Haz.: Sedat Sever). Ankara: Eğitim Bilimleri Fak. ve TÖMER Dil Öğretim Merkezi Yay. No: 1.

Dilidüzgün, S. (2003). "Çocuk Edebiyatı ve Eğitsel Özellikleri" *Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar* (Yay. Haz.: Müzeyyen Sevinç). İstanbul: Morpa Yay.

Dilidüzgün, S. (2006). "Türkiyede Çocuk Edebiyatına Bakışlar ve Çağdaş Çocuk Edebiyatı" *Çocuk ve İlkgençlik Edebiyatı Kurultayı Bildiriler*. (Yay. Haz.: Yusuf Çotuksöken-Necdet Neydim) İstanbul: Maltepe Üniversitesi Yay.

Dilidüzgün, S., Sever, S., Öztürk, A., Adıgüzel, Ö. (2002). *Okul Öncesinde Çocuk Edebiyatı*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını.

Havise, Ç. G., ve GEÇGEL, H. (2005). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Kök Yayıncılık.

Hazard, P. (1944) *Books, Children and Men*, trans. Mitchell, M., Boston: The Horn Book.

Latrobe, K. (2001) 'Children's Literature: International Perspectives', *World Literature Today Magazine* 75: 98-101.

Lewis, D. (1996) *Pop-ups and fingle-fangles: the history of the picture book*. In: Watson V, STYLES M (eds) *Talking pictures: pictorial texts and young readers*. Hodder and Stoughton, London, pp 5-22.

Oğuzkan, A. F. (2001). *Çocuk Edebiyatı* (7. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.

- Özdemir, Emin (2002) *Eleştirel Okuma*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Sever, S. (2000). "Çocuk Kitaplarında Dilsel ve Görsel Duyarlık", *I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu: Sorunlar ve Çözüm Yolları* (Yay. Haz.: S. Sever). Ankara: AÜ Eğitim Bilimleri Fakültesi ve Tömer Dil Öğretim Merkezi Yayını.
- Sever, S. (2004). "Anadili Öğretiminin Temel Bir Aracı: Yazımsal Nitelikli Çocuk Kitapları". *Disiplinlerarası Bakışla Türkiye'de Çocuk- 4. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi*. (Yay. Haz.: Müge Artar) Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayını.
- Sever, S. (2013a). *Çocuk ve Edebiyat* (7. Baskı). İzmir: Tudem Yayıncılık.
- Sever, S. (2013b). *Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü*. İzmir: Tudem yayınları.
- Sever, S., Dilidüzgün, S., N. Neydim, C. Aslan (2007). *İlköğretimde Çocuk Edebiyatı*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- TDK, (2011). *Büyük Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tekin, M. (2001). *Roman Sanatı 1 Romanın Unsurları*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir
- Yalçın, A., Aytaş, G. (2002). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Akçağ Basım Yayım Pazarlama.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.